

מתיקנות הדרך היומית

גליין מס'
4

פרשת יתרו
תש"פ

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

איך ניצל היהודי ממוות בידי הפרטיזנים

הרה"ג הרב יצחק זילברשטיין שליט"א, רבה של שכונת רמת אלחנן וראש כולל בית דוד כתב הקדמה לחוברת הנפלאה 'משנת הדף' [שיצאה לאור לאחרונה לכבוד התחלת הש"ס]. בין הדברים מספר שם הרב זילברשטיין סיפור מרטיט ששמע מאחד מגדולי הרופאים בארצנו הק', אותו רופא סיפר שהוא אינו מש מלימוד המשנה, והיא מהווה את נקודת חיבורו ליהדות, והסיבה לכך, מפני שאביו ניצל בשואה האימומה רק בזכות לימוד המשנה.

וכך מספר אותו רופא: אביו היה בחור צעיר כשהגיעו הגרמנים לעיר, וברגע האחרון הוא הצליח להינצל מצפזפזניהם, והוא ברח ליער. שם בין סבכי העצים הוא נעצר ע"י קבוצת פרטיזנים, שאימו להורגו מפני שלא ידעו את זהותו. מרוב בהלה הוא התחיל לזעוק: "שנים אווזין בטלית..." כששמע זאת הפרטיזן שעמד מולו, ענה מיד: "זה אומר כולו שלי..." ומיד חיבק אותו, ולקח אותו למקום המסתור, שם הגן עליו עד תום המלחמה.

מסיים הרב זילברשטיין: כשם שכוחה של המשנה להאיר את נשמת הלומד, כמו שרמזו הקדמונים - 'משנה' אותיתיה 'נשמה', כך בכוחה גם לתת חיים כפשוטו...

זעקתו של מרן החתם סופר

בעיירה סמוכה לפרעשבורג נמצאו פעם שטרות מזויפים בבית השיץ לקהלה. ערכו השלטונות חקירה קפדנית, החלו ברב העיירה וסיימו בשמש. חיפשו בחורין ובסקין, עד שגילו במרתף מכונת הדפסה ואוצר של שטרות מזויפים, ומיד אסרו כמובן את ראשי הקהילה.

כשהגיעה השמועה לפרעשבורג אל מרן הגה"ק החתם סופר, כינס מיד את ראשי הקהילה לאסיפה דחופה, וביחד נכנסו לעובי הקורה לשחרר את העצורים. רבינו נסע לשם וטען בפני השלטונות: "אני מכיר את ראשי הקהילה כאנשים כנים וישרים, בטוחני שאף אחד מהם אינו אישם בפשע". אמרו לו: "אם רבה של העיירה יקח אחריות וישבע שהאנשים חפים מפשע, ישוחררו כולם מיד".

שלח החתם סופר שליח לרב העיירה ובישר לו את הבשורה, אולם הרב השיב לרבינו שאיננו מוכן להישבע על כך, שהרי גדול עונשה של שבועה, אפילו של שבועת אמת. כששמע זאת רבינו הזעק מקירות ליבו: "הרדים מושלכים לכלא, נשיהם וילדיהם רעבים ללחם ואין מי שיפרנסן, וכבודו דואג לנוחיותו בעולם הבא?! יאמין לי כבודו, כי בעיני השל"ת גדול שחרורם של יהודים מבור כלא, יותר מאשר תענוגו של הרב בעולם הבא..."

נבעת הרב מקפדנותו של רבינו, קיבל את הדין, ובני קהילתו שוחררו ממאסרם.

ההשתדלות של מרן ראש הישיבה

ראש ישיבת 'באר יעקב' בעל קונטרס הביאורים ושערי שמועות, רבינו רבי משה שמואל שפירא זצוק"ל היה מסוד בכל נפשו לשיבה. חוץ מהשיעורים שהיה מוסר באופן קבוע, היה גם מגייס כספים בשעותיה הקשות של הישיבה. פעמים היה מתלבט מה עליו לעשות כעת, האם ללכת לגייס כסף או ללכת לשיבה להגיד שיעור, ואז היה אומר: "הישיבה היא של הקב"ה, שהוא ידאג...", ופנה לשיעוריו.

סיפר אחד הבחורים מתלמידי הישיבה תושב ארה"ב: יום אחד ניגש אלי רבינו בשעות אחה"צ, ואמר לי שהוא זקוק בדחיפות להחזיר היום בשעה 10 בלילה הלוואה בסך 5 אלף דולר, ושאל אותי אולי יש בידי כסף להלוות. אני התפלאתי מאוד, ואמרתי לו: הרי אני בחור, מאיפה יש לי כסף, יש לי כמה דולרים ספורים דמי כיס. ענה לי הראש ישיבה: "רק ניסיתי", והוא חזר למקומו ושקע בלימודו.

החלטתי שאני חייב לעקוב אחריו - מספר הבחור - לראות מה יקרה פה היום. רבינו שלא כמנהגו נשאר ללמוד בבית המדרש ולא פנה ללכת הביתה. והנה בשעה 9:45 מגיע בהפתעה אביו של אחד הבחורים מארה"ב, הוא נגש לראש הישיבה, נותן 'שולם עליכם', ומניח על השלחן תרומה של 5000 דולר עבור הישיבה. רבע שעה לאחר מכן הגיע המלוא וקיבל לידיו את מלוא סכום ההלוואה.

יום הארציט של הרמב"ם

היום יום כ' טבת הוא יום הארציט של הרמב"ם. ידוע שלימוד בספרי הרמב"ם הוא סגולה ליראת שמים. על חשיבות הלימוד בספריו נזכר ללמוד מהסיפור הבא: פעם בא הרמב"ם בחלום לרבי הק' רבי מרדכי מנשכזי זי"ע ושאל אותו למה הוא לא לומד בדברי הרמב"ם. אמר לו הרה"ק שהוא מאוד טרוד, כי באים אליו הרבה אנשים. אמר לו הרמב"ם: לפחות תניח את ספרי על השולחן כדי שתוכל לעיין בו מפעם לפעם...

סיפור מרטיט מסופר אודות חשיבותו וכוחו של היום הזה. יהודי חשוך בניס ל"ע הגיע לרבי הקדוש רבי שלמה מקארלין זי"ע ביום כ' טבת לבקש ממנו שיתפלל עליו. אמר לו הרבי שיתן ליטרא של זהב וזכוות זה הוא בודאי יפקד בעזרת השם בבן, אך הוא סירב לתת.

כשחזר הלה הביתה וסיפר את הדבר לאשתו, אמרה לו מיד: "שוטה! מדוע לא נתת לרבי את הליטרה של זהב? למה סירבת לתת לו?" חזר האיש אל רבי שלמה לתת את הכסף, אך הרבי אמר לו בצעור: "עכשיו אני כבר לא יכול לפעול"

בימי הרבי רבי אלימלך מליזענסק זי"ע גזר פעם קיסר אוסטריה גזירה רעה. הגזירה קבעה שכל מי שרוצה לחתן את בתו חייב לשלם מס של ארבע מאות זהובים, סכום שהיה גבוה מאוד בימים ההם. סכום כזה יכלו לשלם רק העשירים מאוד. השמועה התפשטה חיש מהר ברחבי המדינה, והיהודים נבוכו מאוד. עם הזמן היו הרבה שנשארו רווקות בבית הוריהן, וההורים יושבים ועיניהם כלות.

בכפר אחד סמוך לליזענסק גר יהודי פשוט תמים וירא שמים. עני גדול היה היהודי, ולו בת שהגיעה לפרקה. יום אחד הוצע לו שידוך הגון עבורה, חתן ירא שמים ממשפחה פשוטה שלא דרשה נדוניה. אך מכיון שלא היה יכול לעמוד בתשלום המס, לא היה יכול לגשת לשידוך. הוא הסתובב עצוב ומדוכדך, ולא ידע לשית עצות בנפשו. הוא ידע כי בעוד שנים מעטות, אף אחד לא ירצה אותה יותר...

עד שברוב יגונו קם יום אחד ונסע לרבי אלימלך מליזענסק. הוא נכנס לחדר קדשו של הרבי כשהוא נסער, וזעק: "רבי, יש לי דין תורה עם הקב"ה!". לאחר רגע הוא תפס את עצמו, והתחרט על פליטת הפה הנועזת. הוא רצה לפנות לאחוריו ולברוח, אך היה מאוחר מדי. הרבי פנה אליו במבט מלא חמלה ובקול רך אמר לו: "המתן נא, בני. אמרת שאתה רוצה לעמוד בדין, אני מסכים, אך אין לו לדין לדון יחיד, לך נא אל שני הדיינים שלי והזמן אותם לכאן לדין תורה".

האיש נבהל מאוד, אך לא היתה לו ברירה. הוא הלך אל שני הדיינים ואמר להם שהרבי קורא להם לדין תורה. כשהגיעו הדיינים והתיישבו במקומותיהם, פנה הרבי ואמר לאיש: עמוד, ונשמע את טענותך.

פתח האיש את פיו ואמר: "הקב"ה נתן לנו תרי"ג מצוות, והמצוה הראשונה היא שצוינו לישא אשה לפרות ולרבות, כמו שנאמר פרו ורבו. ועתה יצאה עלינו גזירה קשה, שמי שרוצה להשיא את בתו חייב לשלם ארבע מאות זהוב, סכום שאנשים אינם יכולים לעמוד בו, ולכן הבנות נשארות גלמודות בבית הוריהן, וגם לי יש בת בגורת לחתן, ורק אותה גזירה מונעת ממני להשיאה. ואם כן כביכול הקב"ה מונע מאתנו לקיים את מצוותיו. ולכן אני מבקש שהקב"ה יטל את הגזירה הרעה מאתנו".

כשסיים הלה את טענותיו, פתח הרה"ק רבי אלימלך ואמר: "מה שהקב"ה כביכול טוען כולנו ידעיים בעצמנו. והנה ע"פ הלכה צריכים בעלי הדין לצאת כאשר הדיינים מתדיינים בנידון, אולם הקב"ה כביכול מלוא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיניה, ולכן נשאר גם את בעל הדין השני..."

ואז עצם רבי אלימלך את עיניו ונשאר דבוק בשרעפיו, פניו בוערות כנחלי אש, כשכל הנוכחים אינם גורעים ממנו את עיניהם. לאחר כרבע שעה, פתח את עיניו וביקש גמרא גיטין. כשהביאו את הגמרא, הוא פתח אותה בדף מא, והתחיל לקרוא בקול: "מי שחציו עבד וחציו בן חורין וכו', תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם, לישא שפחה אי אפשר שכבר חציו בן חורין, בת חורין אי אפשר שכבר חציו עבד, יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורבייה, שנאמר לא תוהו בראה לשבת יצרה, אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכו'". ובשעה שאמר "כופין את רבו" הוא הרים את ידיו לשמים...

ואז פנה הרבי ליהודי הפשוט ואמר לו: "חזור לביתך, בני, כי הקיסר כבר ביטל את הגזירה!". ואכן היהודי יצא וחזר לביתו, ועוד לפני שהגיע הביתה יצאה אשתו לקראתו ובישרה לו בקול שמח כי הגזירה בוטלה.

מגנזי החכמה

הרה"ק ר' הענין מאלכסנדר זי"ע שאל פעם, למה שמים את הידים על העיניים בשעת קריאת שמע?

והסביר בעצמו, כי בשעה שאדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים, נמאס כל העולם הזה בעיניו עד שהוא אינו יכול להסתכל עליו בכלל...

כמורא בשר ודם, והפירוש הוא כשם שאדם חושש לבשר ודם שלו, והוא מהר מדברים המזיקים לבריאות גופו, בדיוק כך צריך לחשוש ולהזהר מדברים המזיקים לעבודת ה' ברוחניות...

שורש נפשו של אבי - מדת השמחה

איאת בגמרא במס' ברכות (דף ל): אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזיה דקא בדח טובא, אמר ליה וגילו ברעדה כתבי וכו'. ופירושו כמה מפרשים שתובת דקא בדח טובא קאי על אביי [לא על רבה]. ומשמע שאביי היה תמיד שרוי בשמחה.

ויש לציין לזה מה שכתב האוהב ישראל בפר' כי תשא (ד"ה עוד בפסוק הנ"ל) על מימרא מסויימת שאמר אביי במס' שבת (דף י) שמרומה בה שבשבת קודש נשפע על כנסת ישראל כל מיני השפעות טובות, "וזה נתמלאו כל העולמות חודה ושמחה גדולה". ומבאר שם: "מימרא זו אמר אביי, כי שורש נשמתו של כל אדם הוא שמו, ואביי הוא מספר חדוה".

ומן הענין לציין לזה גם מה שמצינו במס' קידושין (דף כ), שאביי נעמד ואמר: "הריני כבן עזאי בשוקי טבריא". ופירש רש"י: "כי הוה בדיחא דעתיה הוי רגיל למימר הכי, הריני פתוח ומוכן להשיב לשואלי דבר תורה, כבן עזאי שהיה דר בטבריא, שהיה חריף חרוץ, ואמר כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה (בכורות נח)".

מה זעק הפני מנחה אודות שנה ראשונה

בחג הפסח שנת תשנ"ז נכנסתי עם אבי מורי זצ"ל ר' שמואל צבי קובלסקי אל הקודש לביתו של כ"ק האדמו"ר מגור זצוק"ל בעל הפני מנחה.

עבורך. העיכוב לילדים נגרם לך עקב עיון ביזוי תלמיד חכם, והרמב"ם פוסק (בפרק י' מהל' ת"ת) שהמנחה תלמיד חכם קונסים אותו ליטרה של זהב ונותנים אותו לחכם. ביום היארצייט של הרמב"ם יכולתי לפעול עבורך בזכותו להקל עליך את העונש על ידי שתינת ליטרה של זהב, אבל עכשיו איחרת את המועד...".

(מתוך השיעור היומי ביום כ' טבת)

ר' זירא עומד על רגליו השחופות

הגמרא בדף היומי (ברכות כח) מספרת: ר' זירא כשנחלש לבו מתלמודו, היה הולך ויושב בפתח בית המדרש של ר' נתן בר טובי, והיה אומר כאשר יעברו החכמים אקום לכבודם ואקבל שכר.

שאף על פי שהיו רגליו שרופות ובודאי היה לו קשה מאוד לעמוד על רגליו, עם זאת היה יושב בפתח בית המדרש כדי שייצטרך לקום לכבודם של החכמים

הגמרא מספרת זאת על ר' זירא דווקא, מפני שבמס' בבא מציעא (דף פה) מסופר שר' זירא נשרפו רגליו כאשר ברח לתוך תנור לוהט, ומאז קראוהו ר' זירא חריף שקי'. ולכן מספרים לנו חז"ל את גודל מסירות נפשו של ר' זירא שאף על פי שהיו רגליו שרופות ובודאי היה לו קשה מאוד לעמוד על רגליו, עם זאת היה יושב בפתח בית המדרש כדי שייצטרך לקום לכבודם של החכמים.

(כרם חמד, ברכות [רבינוביץ])

כמה צריך לחשוש מדברים המזיקים לנפשו

בעת שמחת החתונה של כ"ק האדמו"ר מגור בעל הלב שמחה זצוק"ל, לא היה אביו כ"ק בעל האמרי אמת זצוק"ל בקו הבריאות, וסבל ממחוסים שונים. הגבאים שחששו מאוד לבריאותו נהרו בסעודת החתונה, ולא הביאו לו את המאכלים שעליהם חששו שמא יזיקו לבריאותו.

בעל האמרי אמת שהבחין בכך, נענה ואמר, שזהו פירוש הגמרא (ברכות כח), שם מסופר שר' יוחנן בן זכאי אמר לתלמידיו קודם פטירתו "הי רצון שיהא מורא שמים עליכם

הרבי זצ"ל קיבל את אבא במאור פנים שאין דומה לו, ושוחח עמו בענייני חג הפסח [היה זה, אגב, הפסח האחרון לחייו של אבי מורי זצ"ל]. לקראת הציאה רצה אבא שהרבי יברך אותו, הוא הצביע עלי ואמר באידיש: "ער איז א שנה ראשונה וינגערמאן" [-הוא אברך שנה ראשונה]. הרבי שמע ומיד סובב את ראשו אל, פניו השתנו, והוא זעק: "שנה ראשונה! שנה ראשונה איז א מוראדיגע זאך! ס'איז דא א מוראדיגע בעל הטורים אויפן פסוק נקי יהיה לביתו! [-שנה ראשונה הוא דבר מאוד נשגב, יש בעל הטורים מרטיט על הפסוק נקי יהיה לביתו].

יצאנו מביתו של הרבי, ועברנו דרך בית הכנסת, שם שאלנו חסידים אם הם יודעים מה היתה כוונתו של הרבי, אך אף אחד לא ידע לענות לנו. פתחנו חומש עם בעל הטורים, ומצאנו את לשונו הנורא בפר' כי תצא (כד, ה).

בפסוק נאמר שם: "כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבור עליו לכל דבר, נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמה את אשתו אשר לקח". אומר שם בעל הטורים: "נקי יהיה לביתו שנה, סופי תיבות שם של ד' אותיות, לומר שהשם מעיד עליהם ומגיד שיחתן היתרה, שאפילו שיחה קטנה בין איש לאשתו מגידין לו, שנאמר ומגיד לאדם מה שיחוו". [והוא על פי דברי הגמרא במס' חגיגה (דף ה:), עיי"ש].

ואומר אני הנה מעלת כבודו בהיותו מוסר עצמו לומר השיעורים במסירות נפלאה, גם שמו לא נפקד בתחילת המסכתא, והיינו כמה שאמרו שם (בתחילת הגמ'): "תנא היכא קאי", שהוא ר"ת אברהם ישעי' קובלסקי, הוא התנא שלנו בעל השיעורים המתוקים מדבש ונופת צופים.

והי רצון שיזכה לראות ברכה בעמלו ויפוצו מעינותיו חוצה מתוך עושר וכבוד וכל טוב סלה.

ידידו דורש שלומו הטוב

אהרן סופר

[רבה של קהילת ערלי באלעד, בעל 'אבני סופר' שליט"א]

לכבוד עורכי העלון החשוב 'מתיקות הדף היומי!' עברתי על הגלינות עד עתה מתחילה ועד סוף, והם יפים ועשירים עד מאוד.

על מה ששואל הקורא הרב הומינר בגליון 2, מדוע לא זכה ר' פרידא למה שזכה ר' אליעזר, אפשר לתרץ לאחר שנדייק בלשון חז"ל, שאצל ר' פרידא נאמר "לא קדמני אדם לבית המדרש", בל', כלומר שהגיע לביהמ"ד ראשון, ואילו אצל ר' אליעזר נאמר "לא קדמני אדם בבית המדרש", בב', כלומר שהתיישב הראשון ללמוד. ודו"ק.

הצעיר באלפי ישראל

מרדכי ג.

מתגובות הקוראים

בס"ד, מוצש"ק וורא תש"פ.

החיים והשלום יחולו על ראש ידידי וחביבי ידיד כל בית ישראל, פה מפיך מרגליות, רבים יאותו לאורו בשיעוריו המתוקים הנאמרים בטוב טעם ודעת ובהתלהבות דקדושה, כבוד שמו מפארים הרב הגאון מו"ה אברהם ישעי' קובלסקי שליט"א

אחר דרישת שלומו הטוב באהבה רבה,

דפי העלון אשר בשם "מתיקות הדף היומי" יקרא, שכשמו כן הוא, אשר יצא לאור זה לראשונה - הגיעני לנכון, וקראתי בו בעונג רב, ובלי ספק שרבים יתענגו לאורו ויביאו ברכה לתוך בתיהם.

והנה ראיתי שהביא אמירה נעימה למה זכה ר' אליעזר דווקא להיות שמו נזכר ראשון בתלמוד.

"הנה כ"ק אבי אדמו"ר [בעל האבני נזר] זצוק"ל הריני כפרת משכבו אמר, שאם תהיה לאדם השתוקקות לעבודת השי"ת אז אי אפשר שיהיה בגיהנום, ואם יהיה שמה, ערב הוא בדבר שהתשוקה היא תוציא אותו החוצה משם כחץ". (שם משמואל פר' כי תשא תר"ע, בתוך שנת האבל על אביו הק' זצוק"ל)

"זקני [השרף מקוצק] זצוקללה"ה דבוריו האחרונים קודם הסתלקותו אמר, כל מי שיניח את ראשו בתורה הנני ערב בעדו שיהיה ממנו [תועלת] בזה ובבא". (שם משמואל פר' תרומה תרע"ב)

מתוך הפרשה ויקח יתרו חותן

משה עולה וזבחים לאלקים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני האלקים. ומסביר רש"י למה לא נזכר משה רבינו כאן, לפי שהוא היה עומד ומשמש לפניהם.

ולכא"ו אין הדבר מובן למה לא אכל משה רבינו עמהם. ופירש הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע, שסעודה זו היתה ביום כיפור [שהרי מיד אחר כך כתוב ויהי ממחרת וגו', ופירש רש"י דהיינו ממחרת יום הכיפורים], אלא שבני ישראל לא נצטוו עדיין במצוות [כי רק באותו יום ירד משה רבינו מן ההר]. אולם משה רבינו כבר שמע בהר סיני את כל מצוות התורה וידע שהיום הוא יום כיפור, ולכן הוא לא אכל עמהם...

(הקדמת בעל החקל יצחק לספר 'אמרי יוסף')

נקודה למחשבה:

הגליון נתרם לע"נ אבי מורי הגאון הצדיק רבי שמואל צבי בן רבי בנימין קובלסקי זצוק"ל
לשמיעת שיעורי הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי בקול הלשון חי"ג: 073-295-1340 | לקבלת העלון בדוא"ל: a0548470661@gmail.com